

GS brief aan Provinciale Staten

Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
18 april 2023

Ons kenmerk
DOS-2020-0006172
PZH-2023-828121145

Bijlagen
1

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Conclusies draagkrachtonderzoek Nationaal Park Hollandse Duinen t.b.v. aanpak bezoekersmanagement; aanbevelingen en vervolgstappen

Geachte Statenleden,

De provincie heeft samen met Nationaal Park Hollandse Duinen (NPHD) onderzoek laten doen naar de draagkracht van het Hollandse Duinen gebied van Hoek van Holland tot Hillegom. Een uniek landschap van zee, strand, duinen en strandwallen. Dit onderzoek is uitgevoerd als een eerste stap om te komen tot een betere bezoekersspreiding in het Nationaal Park door middel van bezoekersmanagement. Dit is nodig omdat het op sommige plekken en op sommige momenten (te) druk is in het gebied waarbij de verwachting is dat het nog drukker wordt. Het aantal inwoners in dit deel van Zuid-Holland neemt nog flink toe, we verwachten dat toerisme nog verder groeit (prognose van het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC)) en we willen graag dat onze inwoners vaker buiten recreëren.

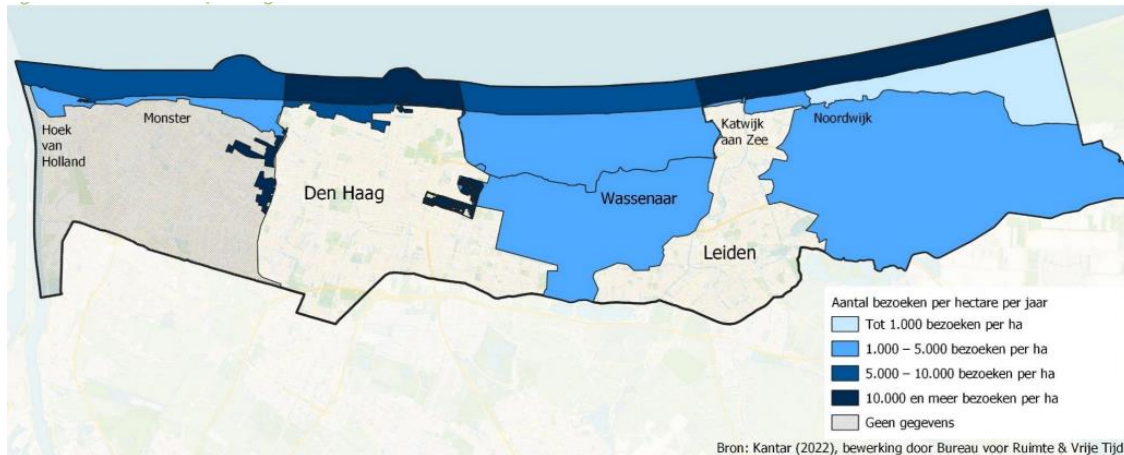
Door middel van deze brief informeren we u over de belangrijkste conclusies van dit onderzoek en over de vervolgstappen die wij, samen met (partners van) Nationaal Park Hollandse Duinen willen zetten om te komen tot een aanpak voor bezoekersmanagement. Het onderzoek bestaat uit een analyse van bestaande data, expert judgement en aanvullend belevingsonderzoek d.m.v. enquêtes. Eerst komt aan bod een definitie van drukte en vervolgens wordt ingegaan op draagkracht, spreiden en concentreren. Aanbevelingen worden gedaan op basis van drie grondslagen. Hierna volgen vijf vervolgstappen, welke de provincie en NPHD willen uitvoeren.

Drukke

Drukke wordt in het draagkrachtonderzoek gedefinieerd als het aantal bezoeken per hectare. Hierbij wordt dus geen rekening gehouden met de inrichting van het gebied en afgesloten delen. De natuur in NPHD bestaat voor een groot deel uit N2000 gebied. Minder kwetsbaar groen, bijvoorbeeld in de vorm van recreatiegebieden, is er in NPHD juist weinig. De drukte varieert van rustig tot zeer omvangrijk op enkele hotspots, zie figuur 1. De hotspots zijn in onderstaande figuur met donkerblauw weergegeven. Het betreft de omgeving van Den Haag (het strand, de duinen en de 'overgangszones' aan de noordrand (Haagse Bos, Clingendael, Koekamp) en de zuidrand (Ockenburg, Madestein, Uithof) en het strand bij Katwijk en Noordwijk. Deze gebieden zijn ook in vergelijking met andere groengebieden in Nederland drukbezocht.

Bezoekers, zowel inwoners als toeristen, zijn op het moment erg tevreden en waarderen het gebied met een 8. Inwoners zijn in NPHD verantwoordelijk voor het grootste deel (80-90%) van het aantal bezoeken. Het aantal inwoners binnen de grenzen van NPHD neemt tot 2040 naar verwachting toe met 200.000 inwoners. Naar verwachting gaan ook velen van hen recreëren in het NPHD. Daarnaast wordt een snelle groei van het aantal toeristen verwacht, waardoor het aandeel bezoeken door toeristen zal toenemen.

Figuur 1: aantal bezoeken per hectare per jaar

NB 1: Bij het berekenen van drukte is gebruik gemaakt van online enquêtes. Hierbij worden verschillende aannamen gedaan die doorwerken in het resultaat. Doordat het aantal bezoeken/ha voor de verschillende deelgebieden met dezelfde onderzoeksmethode is bepaald, kunnen de gebieden onderling vergeleken worden. De gegevens kennen echter wel een onzekerheidsmarge. Bepalend is o.a. de representativiteit van de steekproef en het geheugen van de geënquêteerden. Ter vergelijking: in Meijendel wordt door Dunea m.b.v. telsingangen de vervoersbewegingen van fietsers en auto's op enkele strategische punten in het gebied geregistreerd. Deze gegevens zijn recent omgerekend naar totaal aantal bezoekers. Hoewel ook hierbij enkele aannamen zijn gedaan, is het aantal bezoeken per ha dat op deze manier is berekend accurater. Het verschil in uitkomst van beide onderzoeken is fors: het totaal aantal bezoeken aan Meijendel in 2022 werd op basis van de enquêtes ingeschat op 2,5 – 3,0 miljoen en op basis van de telsingangen op 1,1 miljoen.

NB 2: het stedelijk gebied van Den Haag en Leiden is niet in dit draagkrachtonderzoek opgenomen, dit vraagt namelijk een ander type onderzoek.

Draagkracht

Bij draagkracht gaat het erom of drukte een negatieve impact heeft. Het onderzoek maakt onderscheid in drie categorieën:

- 1) de ecologische draagkracht (deze is ingeschat door beheerders in het NPHD);
- 2) wat bewoners vinden van de drukte en of ze overlast ondervinden;
- 3) wat toeristen vinden van de drukte en of ze overlast ondervinden.

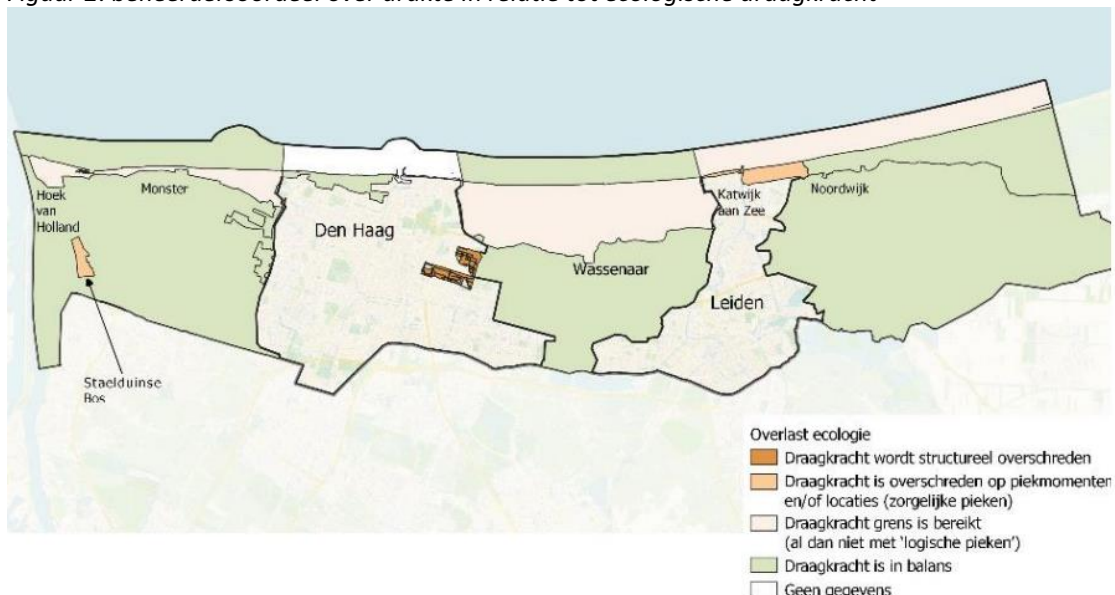
NB: alle bezoekers die geen inwoner van NPHD zijn, zijn bij deze indelingen als 'toerist' bestempeld (dus bijvoorbeeld ook bezoekers vanuit Delft of Zoetermeer).

Van deze drie categorieën blijkt de ecologische draagkracht, volgens de inschatting van beheerders, het meest te knellen. In een groot deel van de duingebieden is de grens van de draagkracht bereikt, en in een klein deel (Haagse Bos & Clingendael, Staelduinse Bos en de duinen bij Katwijk) wordt die overschreden. De draagkracht wordt (nog) niet overschreden in Meijendel, zie figuur 2.

Bewoners ervaren wel drukte, maar vinden dat in de meeste gebieden niet zo heel erg, eerder gezellig. Echter in de duinen van Den Haag en Wassenaar en op het strand van Den Haag wordt de drukte per saldo negatief beoordeeld. Wel ervaren bewoners in het merendeel van de gebieden overlast als gevolg van de drukte, met name in de vorm van zwerfafval/rommel, parkeeroverlast en hinder van andere gebruikersgroepen. Toeristen schatten de feitelijke drukte minder zorgelijk in dan bewoners. Zij zijn overwegend positief over hun bezoek: de drukte is in alle gebieden vaker gezellig dan vervelend. Waarschijnlijk verwachten zij deze drukte en nemen het voor lief. Wel ervaren ook toeristen vormen van overlast als gevolg van drukte. Desgevraagd weten bezoekers (bewoners en in mindere mate toeristen) dus wel negatieve aspecten van drukte te benoemen, maar dit heeft beperkt invloed op de algehele waardering van NPHD (een 8).

In gebieden waar de draagkracht niet knelt, zowel wat betreft de bezoekersbeleving als de ecologische draagkracht, is er 'ontwikkelruimte' voor recreatie en toerisme. Dit is het geval in het achterland en in de overgangszone tussen Den Haag en Westland.

Figuur 2: beheerdersoordeel over drukte in relatie tot ecologische draagkracht

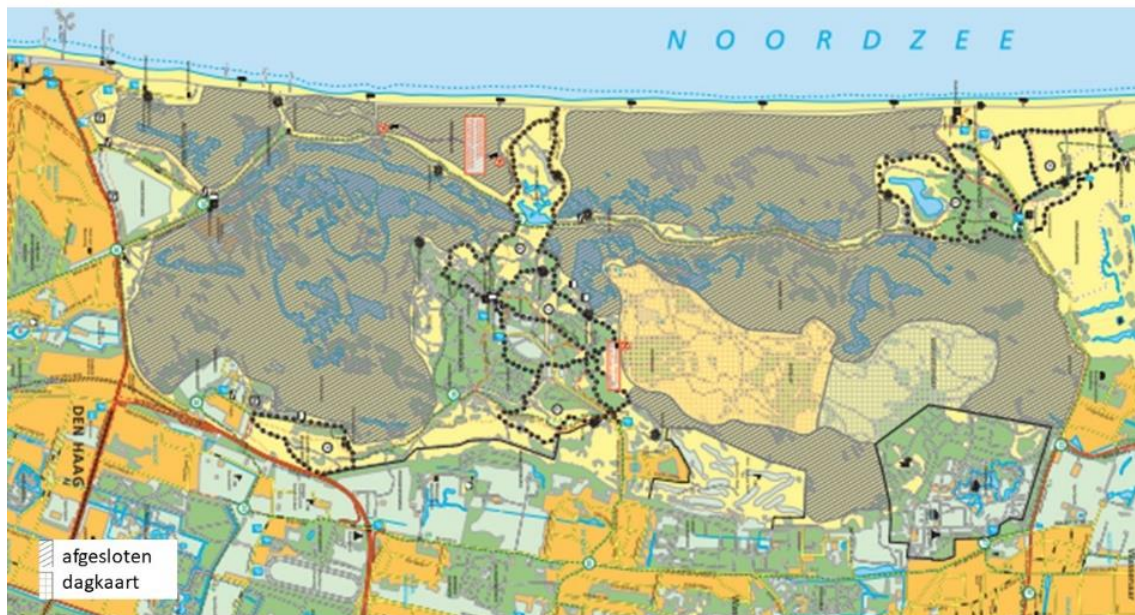

Spreiden en concentreren

De mogelijkheden om bezoekers te stimuleren te spreiden over de deelgebieden in NPHD zijn beperkt. Het grootste deel van de bezoeken komt immers op conto van bewoners van het gebied, zij willen vooral dichtbij huis kunnen recreëren. Vooral in het achterland zal ruimte gezocht moeten worden om (extra) bezoekers op te vangen. Hier is nog 'ontwikkelruimte' en is het aantal voorzieningen (nog) beperkt. Dit kan de bezoekersdruk op andere delen van het gebied mogelijk verlichten, maar dit zal waarschijnlijk geen alternatief bieden voor het strandbezoek op zomerse dagen.

Binnen natuurgebieden waar de ecologische draagkracht wordt overschreden is spreiden van bezoekers geen goede strategie. Binnen natuurgebieden is het beter om bezoekers juist te concentreren op enkele locaties en zo de rest van het natuurgebied zoveel mogelijk te ontzien. In Meijndel (zie figuur 3) wordt deze strategie al sinds de jaren '50 toegepast.

Figuur 3: paden en toegankelijkheid in Meijendel

Aanbevelingen uit het draagkracht onderzoek

In het onderzoek worden aanbevelingen meegegeven op basis van:

1. Het uitwerken van een ontwikkelstrategie bezoekersmanagement;
2. Inzet van instrumenten;
3. Opgave extra natuur en recreatieruimte.

Het gaat daarbij o.a. om de volgende instrumenten:

- Ontwikkel nieuwe groene gebieden om het aantal hectaren groen per inwoner op peil te houden bij toenemend aantal bewoners en toeristen. Benut de kansen die het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) biedt voor de aanleg van overgangsgebieden. Zorg er ook voor dat stedelijk groen meegroeit met de woningbouwopgave en ontwikkel recreatieve voorzieningen in het achterland.
- Optimaliseer samen met NPHD het concept van parkpoorten en Parkways (aantrekkelijke routenetwerken die gebruik maken van stad-landverbindingen en openbaar vervoer). Houd hierbij rekening met het gegeven dat ontwikkelruimte vooral in het achterland te vinden is en in de overgangszone tussen Den Haag en Westland. Houd bij de ontwikkeling van parkpoorten in andere gebieden rekening met het gegeven dat deze al druk belast zijn.
- Stuur met het oog op het toenemend toerisme actief op een duurzame en gebalanceerde ontwikkeling van bezoekers en onderzoek de mogelijkheden om overlast voor inwoners te beperken. Passende voorlichting (bewustwording) en handhaving kan hier helpend in zijn.
- Stel een recreatief zoneringsplan op voor de duinen. Hiervoor is een objectievere onderbouwing wenselijk dan het oordeel van beheerders. Verdiepend onderzoek is wenselijk om inzicht te krijgen waar eventuele knelpunten nu echt zitten. Grote delen van het duingebied zijn immers niet of beperkt toegankelijk, waarmee de werkelijkheid genuanceerder is dan sec. het aantal bezoekers per hectare. Daarnaast speelt het gedrag van bezoekers eveneens een rol.

Vervolgstappen op het draagkracht onderzoek NPHD

Provincie Zuid-Holland en Nationaal Park Hollandse Duinen zullen de komende periode de volgende acties uitvoeren ten behoeve van bezoekersmanagement in NP Hollandse Duinen. Het gaat daarbij enerzijds om verdiepende onderzoeken die helpen om te bepalen welke maatregelen moeten worden genomen. En anderzijds om concrete zaken om bezoekers beter te spreiden, zoals een bewustzijns campagne en inrichting van gebieden.

1. *Onderzoek naar spreiding bezoekers m.b.v. mobiele data*

Met behulp van een webapplicatie (Digitwin) worden analyses uitgevoerd op mobiele data (Resonodata). Hiermee willen we een beter beeld krijgen van de spreiding van bezoekers binnen de deelgebieden. Daarbij wordt gestart in een beperkt deel van NPHD om - afhankelijk van de uitkomsten van deze 'pilot' – de onderzoeksmethodiek voor een groter deel van NPHD in te zetten. Provincie Zuid-Holland geeft opdracht voor dit pilotonderzoek en NPHD draagt bij aan de kosten.

NB: met deze pilot worden bezoekersstromen in beeld gebracht, deze data is niet te herleiden naar individuele personen.

2. *Toetsing effect recreatief gebruik op instandhoudingsdoelen VHR*

Beheerplannen van Natura 2000-gebieden hebben een geldigheid van 6 jaar. Aan het eind van deze periode vindt er een evaluatie plaats op het beheerplan waarin beschouwd wordt wat de effectiviteit is geweest van de uitgevoerde natuurmaatregelen en welke veranderingen er in de afgelopen 6 jaar hebben plaatsgevonden. Op basis van deze evaluatie wordt er een besluit genomen om het beheerplan te verlengen of om een nieuw beheerplan op te stellen. Op dit moment vindt er voor een aantal gebieden in het NPHD een evaluatie van het beheerplan plaats. Voor een aantal gebieden staat deze in de planning.

In het kader van de evaluatie van de beheerplannen voor Natura 2000-gebieden binnen het NPHD, wordt het effect van verschillende vormen van recreatief gebruik op de instandhoudingsdoelen van de vogel- en habitatrichtlijn (VHR) getoetst. Als daaruit blijkt dat als gevolg van recreatief gebruik of recreatieve druk er negatieve effecten optreden heeft GS de wettelijke plicht om maatregelen hiertoe te nemen. De informatie uit de evaluatie van het beheerplan en het onderzoek naar de spreiding van bezoekers (vervolgstap 1) zal bruikbaar zijn voor het onderzoeken van de ecologische draagkracht van gebieden, zodat een objectievere benadering mogelijk wordt dan het oordeel van de beheerder.

3. *Zoneringskaart voor natuurgebieden in NPHD*

De belangrijkste natuurbeheerders in NPHD, Dunea en Staatsbosbeheer, hebben het initiatief genomen om voor de natuurgebieden binnen NPHD een zoneringskaart op te stellen. Provincie Zuid-Holland werkt hieraan mee. De duingebieden kennen nu al een vorm van zoneringskaart die door de verschillende duinbeheerders voor hun eigen gebied is opgesteld. Een samenhangend plan voor het hele gebied ontbreekt. Dit is nodig omdat het gebied in de toekomst meer bezoeken moet kunnen faciliteren, het aantal inwoners en het aantal toeristen neemt immers toe. De zoneringskaart krijgt geen formele status, maar heeft tot doel om de gezamenlijke ideevorming over waar het druk mag zijn en waar niet te ondersteunen (een praatplaat).

4. *Voorkomen van overlast*

Het beperken van overlast voor inwoners zal vooral door gemeenten en terrein beherende organisaties opgepakt moeten worden. NPHD start binnenkort een campagne die hieraan positief kan bijdragen door bezoekers meer bewust te maken van de unieke, kwetsbare natuur en hun eigen

gedrag. De campagne is een initiatief van NPHD, gemeente Den Haag en Staatsbosbeheer. Provincie Zuid-Holland zal hier financieel aan bijdragen.

5. *Nieuwe groengebieden en bestemmingen ontwikkelen*

In het draagkrachtonderzoek zijn ook aanbevelingen gedaan die de inrichting van het gebied betreffen. Ook daar wordt, nu en in de toekomst, aan gewerkt.

Er wordt reeds gewerkt aan het uitbreiden of kwalitatief vergroten van recreatief groen in de buurt van de gebieden waar de draagkracht overschreden wordt. Bijvoorbeeld bij het Staelduinse bos zijn er plannen voor meer natuur (inclusief natuurbegraafplaats), bij de duinen van Katwijk wordt gewerkt aan Mient Kooltuin en de groene zone bij Wassenaar. Bij het Haagse Bos wordt de toegangspoort Koekamp van NPHD ontwikkeld.

Daarbij ligt er een relatie met het ZH-PLG, met name waar het 'overgangsgebieden' betreft. Dit zijn gebieden rondom (stikstofgevoelige) Natura 2000-gebieden die een bijdrage kunnen leveren aan het verminderen van drukfactoren *in* Natura2000, waaronder recreatie. Functies en activiteiten in overgangsgebieden zullen daarbij een bijdrage moeten leveren aan natuurherstel.

Binnen het NPHD zijn de mogelijkheden om groengebieden te ontwikkelen beperkt, daarom is het van belang om ook buiten de grenzen van het NPHD nieuwe groengebieden en bestemmingen te ontwikkelen. Daarnaast is de ambitie om te werken aan de uitbreiding van het stedelijk groen. Het NPHD wordt omgegeven door een groot oppervlak aan stedelijk gebied. Het creëren van groen in de stad geeft inwoners de mogelijkheid om dichterbij huis te recreëren.

Het draagkrachtonderzoek wordt gedeeld met de partners van het NPHD. Samen met hen wordt bekeken welke concrete acties in de verschillende gebieden kunnen bijdragen aan een betere bezoekersspreiding in het NPHD.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

drs. J. Smit

Bijlagen

- Eindrapport draagkrachtonderzoek Nationaal Park Hollandse Duinen